

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

УДК 37.091.33:811.161.2 (045)

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-435-438

БАБИШЕНА Мар'яна Ігорівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін,
Херсонська державна морська академія

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

У статті подаються особливості вивчення української мови для іноземців із застосуванням інтерактивних методів навчання. Розкрито суть інтерактивного навчання, як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами, спрямованими на оволодіння цими знаннями. Схарактеризовано класифікацію інтерактивного навчання. Проаналізовано застосування інтерактивних методів на заняттях української мови для іноземців.

Ключові слова: українська мова для іноземців, інтерактивні методи навчання, інтерактивне навчання, майбутні фахівці, вищій навчальний заклад.

Постановка проблеми. Традиційні методи не забезпечують в повній мірі активного навчання майбутніх фахівців, передусім тому, що за такої організації навчання важко встановити зворотній зв'язок, управління, контроль з боку викладача та самоконтроль. Тому, сучасні світові стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, володіти новими технологіями тощо. Для підготовки майбутніх фахівців потрібно використовувати технології, що активізують пізнавальну діяльність, творчість. Ця вимога закономірно веде до застосування в навчальному процесі активних методів навчання для отримання майбутніми фахівцями знань, які вони засвоюють при виконанні певних фізичних дій, розумових операцій тощо.

Метою даної роботи є дослідити особливості вивчення української мови для іноземців із застосуванням інтерактивних методів навчання, з'ясувати можливості їх застосування на заняттях української мови для іноземців у вищій школі.

Враховуючи мету дослідження, були поставлені наступні завдання:

- розкрити суть інтерактивного навчання;
- схарактеризувати класифікацію інтерактивного навчання;
- проаналізувати застосування інтерактивних методів на заняттях української мови для іноземців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну кількість публікацій науковців присвячено аналізу вивчення української мови як іноземної: Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімова, А. Кулик, Т. Лагута, О. Тростинська, Г. Тохтар, Б. Сокіл та інші. Проблеми використання інноваційних технологій під час викладання іноземних мов розглядали О. Коваленко, Є. Можар, Л. Олійник та інші.

Перед викладачем української мови вищих навчальних закладів постає завдання навчити іноземних майбутніх фахівців користуватись українською мовою в процесі формування його загальнолюдських і фахових знань, створити такі умови вивчення української мови, щоб іноземні майбутні фахівці могли активно послуговуватись нею в усіх сферах громадського життя, оскільки вони використовують мову і як інструмент набуття професійних знань, і як засіб повсякденного спілкування.

Виходячи з вище зазначеного, саме використання інтерактивних методів навчання української мови для іноземців забезпечує якісну організацію навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами спрямованими на оволодіння цими знаннями [5]. Провідними ознаками та інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо.

Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [7, с. 9].

Враховуючи вище зазначене, на заняттях викладання української мови як іноземної слід використовувати такі форми інтерактивних методів: «Робота в парах», «Робота в малих групах», «Case-метод», «Технології ситуативного моделювання», «Рольові ігри», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучи зайве», «Обмін думками», «Інтерв'ю», «Роз'єднай слова», «Дешифрувальник», «Групування», «Алітерація імені» (особливо ефективно використовувати під час організації знайомства групи або під час вивчення теми «Зовнішність і характер людини»), «Заверши фразу», «Комплімент», «Прогноз погоди», «Асоціації», «Алфавіт» (дозволяє повторити практично всю лексику з теми), «Хвилина розмови», «Зміна співбесідника» (тренування діалогічного мовлення) тощо [3].

Проаналізуємо такі форми інтерактивних методів.

«Робота в парах» – технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання майбутніх фахівців роботі в парах. Її можна використовувати для досягнення будь-яких дидактичних цілей:

- засвоєння знань;
- закріплення нового матеріалу;
- перевірки раніше вивченого тощо.

За умов парної роботи всі учасники процесу отримують можливість висловлювати свою думку, говорити.

Технологія «Робота в парах» дає можливість майбутнім фахівцям подумати, обмінятися ідеями спочатку з партнером і лише потім озвучити їх перед аудиторією. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Використання такого виду співпраці сприяє тому, що іноземні майбутні фахівці не можуть ухилитись від виконання завдання. Під час роботи в парах можна швидко виконати завдання, які за інших умов потребують великої затрати часу.

Серед них можна назвати такі:

- обговорити короткий текст, оповідання, завдання викладача, письмовий документ;
- взяти інтерв'ю, визначити ставлення партнера до заданого читання, відео, розповіді викладача тощо;
- зробити критичний аналіз чи редагування письмової роботи один одного;
- сформулювати підсумок заняття чи теми;
- розробити разом питання до інших учасників процесу чи викладача;
- проаналізувати разом проблему, вправу чи експеримент;
- дати відповіді на запитання викладача;
- порівняти записи, зроблені на занятті.

Форму інтерактивних методів як «Робота в малих групах» варто використовувати для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму. Якщо витрачені зусилля й час не гарантують бажаного результату, краще вибрати парну роботу або будь-яку з наведених вище технологій для швидкої взаємодії. Таку форму інтерактивних методів використовують тільки в тих випадках, коли задача вимагає спільної, а не індивідуальної роботи.

Технологія «Case-метод» корисна при аналізі певних ситуацій, випадків із життя: правових, історичних, моральних тощо, в яких стикаються інтереси людей, життєві погляди, позиції. Такі ситуації можуть аналізуватись іноземними майбутніми фахівцями індивідуально, в парах, у групах або піддаватись аналізу в загальному колі. Такий аналіз потребує певного підходу, алгоритму.

Технологія вчить учасників процесу задавати питання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та виносити рішення. Ситуації, випадки слугують для комунікантів конкретними прикладами для ідей та узагальнень, забезпечують основу для високого рівня абстрагування та мислення, демонструють людські почуття та емоції, зацікавлюють іноземних майбутніх фахівців та захоплюють їхню увагу, допомагають зв'язати навчання з досвідом реального життя, дають шанс реального застосування знань.

«Технології ситуативного моделювання» – ігрова модель навчання, покликана реалізувати крім основної дидактичної мети, ще й комплекс цілей: забезпечення контролю виведення емоцій; надання іноземному майбутньому спеціалісту можливості самовизначення; надихання і допомога розвитку творчої уяви; надання можливості зростання навичок співробітництва в соціальному аспекті; надання можливості висловлювати свої думки.

Використання інтерактивних методів навчання в педагогічному процесі спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, зміни, професійного зростання, розвитку. Адже знайомлячись з тим або іншим інтерактивним методом, викладач визначає його педагогічні можливості, ідентифікує з особливостями іноземних майбутніх фахівців, приміряє до своєї індивідуальності. І ця інноваційна діяльність не залишає педагога, поки він усвідомлює, що дозволяє класифікувати інтерактивні методи навчання як дієві педагогічні інструменти, і використання їх в педагогічному процесі – необхідна умова оптимального розвитку і тих, хто вчиться, і тих, хто навчає. У процесі використання інноваційних технологій, зазвичай, застосовують «рольові ігри». Заняття вивчення української мови як іноземної не є винятком. Ігри розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. Гра стимулює спостережливість, вчить робити висновки, зіставляти окремі факти. Під час гри іноземні майбутні фахівці краще засвоюють матеріал, вчать застосовувати набуті знання в нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від іноземних майбутніх фахівців прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. У рольових іграх обов'язково формуються соціально-рольові відносини учасників. Від іноземних майбутніх фахівців вимагається не тільки вирішити поставлене завдання, але й правильно програти свою соціальну роль [1].

Наведемо приклади ситуативно-рольових ігор, які використовуємо в навчанні: «Розмова у вагоні», «У таксі», «Ми заблукали», «Вибачте, як пройти до...», «У банку», «На пошті», «Купуємо сувеніри», «Біля театральної каси», «Музеї нашого міста», «Ходімо у кіно» тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учасників процесу навчання. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і іноземний майбутній фахівець, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Викладач під час інтерактивного навчання виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головними в процесі навчання є зв'язки між іноземними майбутніми фахівцями, їхня взаємодія і співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, вони беруть на себе відповідальність за результати навчання. У перспективах подальших наукових досліджень вбачаємо здійснення продовження розробок з даної проблеми, що допоможе зробити остаточні висновки та обрати доречні методи, прийоми та засоби навчання української мови в групах для іноземців.

Список використаних джерел

1. Арутюнов А. Р. Игровые задания на уроках русского языка: книга для преподавателя. Москва: Русский язык, 1984. 215 с.
2. Вербицкий А. А. Активные методы обучения в высшей школе: контекстный подход. Москва: Высшая школа, 1989. 127 с.
3. Інтерактивні технології навчання / авт.-упор. І. І. Дівакова. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 180 с.
4. Інтерактивні технології навчання. Теорія, досвід: метод. посіб. / авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: А.П.Н.; 2002. 136 с.
5. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения. Минск: Беларуский верасень, 2005. 196 с.
6. Комар О. А. Модернізація сучасного навчально-виховного процесу / Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2005. № 1. Частина II. Київ: Мінімум. С. 159–166.

7. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

References

1. Arutiunov, A.R. (1984). *Yhrovie zadanyia na urokakh russkoho yazyka [Game tasks at the Russian language lessons]: knyha dlia prepodavatelja*. Moskva: Russkyi yazyk [in Russian].
2. Verbytskyi, A.A. (1989). *Aktyvnie metody obuchenya v visshet shkole [Active teaching methods in higher school]: kontekstnii podkhod*. Moskva: Vishha shkola [in Russian].
3. Divakova, I.I. (Ed.). (2009). *Interaktyvni tekhnologii navchannia [Interactive educational technologies]*. Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian].
4. Pomետun, O., & Pyrozhenko, L. (Ed.). (2002). *Interaktyvni tekhnologii navchannia. Teortia, dosvid [Interactive educational technologies. Theory, experience]: metod. posib*. Kyiv: A.P.N. [in Ukrainian].
5. Kashlev, S.S. (2005). *Tekhnolohyia ynteraktyvnoho obuchenya [Technology of interactive education]*. Mynsk: Belarusskyi verasen [in Russian].
6. Komar, O.A. (2005). *Modernizatsiia suchasnoho navchalno-vykhovnoho protsessu [Modernization of current teaching and educational process]*. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. Kyiv: Minimum. 1. Chastyna II. 159–166. [in Ukrainian].
7. Pomետun, O.I., & Pyrozhenko, L.V. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnologii navchannia [Modern lesson. Interactive educational technologies]*. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].

BABYSHENA Maryana, PhD in Pedagogic sciences, associate professor, Kherson State Maritime academy.

THE USE OF INTERACTIVE METHODS OF EDUCATION AT THE TIME OF STUDY OF UKRAINIAN LANGUAGE FOR FOREIGNERS

Abstract. The article presents the peculiarities of studying the Ukrainian language for foreigners with the use of interactive teaching methods. The essence of interactive learning as the interaction of participants in the process of obtaining knowledge with the help of a teacher possessing methods aimed at mastering these knowledge is revealed. It is shown that the main features and tools of interactive pedagogical interaction are: polygon, dialogue, interpersonal relations, freedom of choice, creation of a situation of success, positivity and optimistic evaluation, reflection, etc. The classification of interactive learning is described and the use of interactive methods in Ukrainian lessons for foreigners is analyzed. In the lessons of teaching Ukrainian as a foreign language, the following forms of interactive methods should be used: "Working in pairs", "Working in small groups", "Case-method", "Situational modeling technologies", "Role games", "Unfinished sentences", "Brainstorming", "Removing excess", "Sharing thoughts", "Interviews", "Untie words", "Shrinking", "Aliitization of the name" (especially effective use when organizing group dating or under time studying the theme "Appearance and characier of a person"), "Completing the phrase", "Compliment", "Weather forecast", "Association", etc. The use of interactive teaching methods in the pedagogical process prompts the teacher to continuous creativity, improvement, change, professional growth, development. After getting acquainted with this or that interactive method, the teacher determines his pedagogical possibilities, identifies with the peculiarities of foreign future specialists, tries to individualize himself. The essence of interactive learning is that the learning process occurs only through the constant, active interaction of all participants in the learning process. This is co-education, mutual learning (collective, group, studying in cooperation), where a future future specialist and teacher are equal, equal subjects of learning, understand what they are doing, reflect on what they know, know how and exercise. The teacher during interactive learning acts as an organizer of the learning process, a consultant, a facilitator who never closes the learning process for himself. The main in the learning process is the links between foreign future professionals, their interaction and cooperation. Learning outcomes are achieved through the mutual efforts of participants in the learning process, they assume responsibility for the learning outcomes.

Key words: Ukrainian language for foreigners, interactive teaching methods, interactive training, future specialists, higher educational institution.

Одержано редакцією: 01.03.2019 р.
Прийнято до публікації: 14.03.2019 р.